Biuletyn Samorządowy Powiatu Starogardzkiego

KOCIEWIE czeka na Ciebie

Numer 5(101) / 2013 23 maja 2013 r.
Egzemplarz bezpłatny ISSN 1898-5386

Starogard Gdański

XXIX Harcerski Rajd Rodło

23-26 maja 2013

Historia starogardzkich harcerzy

Znak „Rodło"

Historia Rajdu „Rodło"

Atrakcje turystyczne Kociewia str. 6

Historia starogardzkich harcerzy we wspomnieniach

Początków harcerstwa w Starogardzie możemy doszukiwać się w 1921 roku, kiedy po odzyskaniu w 1918 r. przez Polskę niepodległości również w Starogardzie można było zauważyć euforię i entuzjazm panujący wśród społeczeństwa, które zdawało sobie sprawę ze znaczenia tych historycznych wydarzeń. Pamięć o tamtych czasach zachowała się we wspomnieniach ludzi, którzy tę rzeczywistość współtworzyli. Dlatego chcielibyśmy przywołać niektóre z tych wspomnień, jako świadectwo tamtych czasów, które ukształtowało ruch harcerski, o którym jego twórca Andrzej Małkowski powiedział: …*„harcerstwo to skauting plus niepodległość”*. Przypominając te relacje, pragniemy zachować pamięć o nich nie tylko dla przyszłych pokoleń starogardzkich harcerzy. Niektóre fragmenty przytaczanych tu wypowiedzi były już wcześniej publikowane, jednak część z nich pochodzi z niepublikowanych dotychczas rękopisów, które znakomicie oddają atmosferę i ducha czasów narodzin harcerstwa w Starogardzie.

Królewskie Miasto Starogard

Jan Bucholz i Andrzej Szklarski Starogard 1929 Rozdział: Nasi harcerze (fragm.)

…”Gdy Polska w listopadzie 1918 roku odzyskała wolność i niepodległość, Pomorze jęczało wciąż jeszcze w strasznej niewoli niemieckiej, ale prysły haniebne okowy i wróciliśmy na łono Macierzy. Nieopisana radość rozpierała nasze serca. Ze łzami oczach i z entuzjazmem witaliśmy polskie wojsko i polskie urzędy. Ta serdeczna radość z odzyskanej Ojczyzny udzieliła się przede wszystkim młodemu pokoleniu młodzieży polskiej, która całymi potokami żywej, radosnej i twórczej młodzieńczości rwała się w szeregi różnych związków patriotycznych. W Starogardzie na pierwszy plan wysunęła się młodzież gimnazjalna. Za inicjatywą prof. Puppela - ówczesnego dyrektora tutejszego gimnazjum już na wiosnę 1921 roku powstała 1 Drużyna Harcerska. Nagle więc na bruku stolicy kociewskiej stanął nieznany tu dotąd młody harcerz polski w zielonawym, strojnym mundurze. Postawa jego dziarska, zamaszysta mina, pogodne czoło, uśmiechnięte usta, a z jasnych jego oczu sypią się iskry zapału i czynu! Wszyscy patrzą, a on zaciska w dłoni prostą laskę harcerską, nogi mu się prężą, a pierś poczyna coraz szybciej falować. Ludziom zdaje się, że gotuje się do jakiegoś skoku, ale on stoi dalej, gotowy w każdej chwili do walki bezkrwawej, do walki na wartość pracy i twórczość polską, gotowy nawet złożyć swe młode życie na ofiarnym ołtarzu Ojczyzny”...

Z kroniki Hufca Harcerek - lipiec 1939 r. - Obóz w Mermecie

…”15 lipca... Wyjeżdżamy na Obóz Służby do Mermetu… Jesteśmy na miejscu w sercu Borów Tucholskich. Piękna dzika miejscowość – lasy i jeziora. Wioska mała, lecz jacy mili mieszkańcy. Urządzamy dla nich kursy wieczorowe, mamy ze sobą maski przeciwgazowe, a ludność bardzo się interesuje tym wszystkim. Urządziłyśmy w szkole dobry schron przeciwlotniczy, ku wdzięczności całej wioski. Specjalnie pomagamy w żniwach i zajmujemy się dziećmi i chorymi. Nasza popularność tak tam wzrasta, że gdzieś z daleka przychodzi do nas staruszek jakiś i chce by go z reumatyzmu wyleczyć, bo my już mu pomóc możemy! Codziennie wieczorem delegatka obozu chodzi do szkoły posłuchać dziennika radiowego, bo czasy jakieś niespokojne. Wróg nasz odwieczny coś niespokojny, nawet w obozie daje się odczuwać jakąś

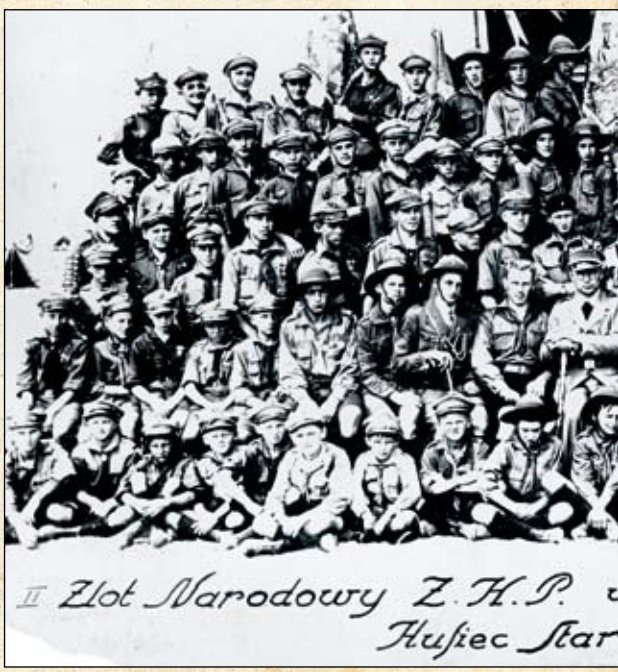

wyczekującą atmosferę. Lecz przy ogniskach wieczornych nikną troski i niepokoje, a tylko dusze nasze zespalają się, gdy echo po lesie nasze „płonie ognisko” niesie…Naraz co to? Rozkaz wydany! Natychmiast wracać do domu! Pakujemy się i ku żalowi całej wioski i jeszcze „kogoś” - wyjeżdżamy. A tu w Starogardzie ruch ogromny „mobilizacja powszechna”. Stoimy w przeddzień wielkiej wojny – Jedno pytanie? Wojna, czy układy? Harcerki nasze od razu zaprzęgnięto w służbę. Już nie har-

Starogardzkie Harcerki w Mermecie - lipiec 1939r.

Egzemplarz bezpłatny - numer specjalny, nakład 1000 egz., ISSN 1898-5386
Wydawca: Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gdańskim, 83-200 Starogard Gdański
Redaktor naczelny: Tomasz Wiczyński. Redakcja: Wiesław Warchoł, Krzysztof Powierza, Stefan Galiński.
Kontakt z Redakcją: biuletyn@powiatstarogard.pl, tel. 58-767-36-00
Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i redagowania otrzymanych tekstów. Druk: Drukarnia TOP DRUK - Łomża
Na okładce: Plakat XXIX Harcerskiego Rajdu „Rodło” - Starogard Gdański 2013 r.

cerstwo, lecz w tę piękną służbę sanitarną. Podzielono nas jako sanitariuszki do szpitali. Służba dniem i nocą – o jak serce bije, że teraz siły nasze potrzebne są Polsce, że pracujemy – naprawdę pracujemy, więc praca nasza nie poszła na marne! Czas coraz niespokojniej płynie – co to będzie? To okropne – ta wojna nerwów…, a serca nasze rwą się do czynu"!...

Świat Młodych - Gazeta Harcerska Nr 13, 14 luty 1969 r. red. Wiesława Mroczek

Wspomnienia z lat wojny Jana Wałaszewskiego i Antoniego Górskiego (fragm.)

…*"Pierwszą akcję zorganizowaliśmy dosłownie w pierwszych dniach wojny. Niemcy byli już w mieście, a myśmy z Józkiem Grzybkiem przypomnieli sobie, że w szkole nr. 2 w naszej harcówce zostały wszystkie harcerskie dokumenty* – opowiada druh Wałaszewski - *co będzie jeśli hitlerowcy dostaną je w swoje ręce? Zakradliśmy się do szkoły i niepostrzeżenie dotarliśmy do harcówki. Papiery spaliliśmy. Po kilku dniach, w czasie obławy pijani niemieccy żołdacy wyciągnęli Józka z domu, chyba po tygodniu jego ojciec znalazł go w lesie. Z kieszeni syna wyjął przestrzeloną harcerską książeczkę...* (w rzeczywistości książeczka nie jest przestrzelona, lecz nosi ślady krwi). Razem z Józkiem rozstrzelano wtedy dziewięciu mężczyzn... Na terenie dzisiejszego boiska PSP 3 i bloku przy ul. Gdańskiej 15, hitlerowcy utworzyli obóz jeniecki, gdzie już w 1940 roku uwięzili tam 250 jeńców angielskich ….*"Dostarczaliśmy anglikom żywność. Pamiętam, że jednego dnia Ossowski i Noch spuścili nam z piekarni kilka worków z chlebem. W nocy zakradliśmy się pod druty. W ogrodzie Kędzierskich, który niemal graniczył z obozem, został na straży Ossowski. Kalkowski z workami chleba stał za dużym, betonowym śmietnikiem, a my z Edkiem Kędzierskim przerzucaliśmy ten chleb. W miejscu najbardziej zacienionym przerzucamy ten chleb - ostatni bochenek. Nagle strzał! My z Kędzierskim kryjemy się za ten betonowy śmietnik. Kalkowski jest już przy płocie. Widzę jak Kalkowski, który nigdy nie umiał krzaczka przeskoczyć, jednym susem przesadza ogrodzenie! Nie czekamy. Wiejemy wzdłuż parkanu ile sił w nogach…"!*

... i dalej … *„Zemel – to kryptonim, skrót. Pełna nazwa brzmi: „Zastęp Młodych Lwów". Tymi młodymi lwami byli: Antoni Górski, Witek Galicki, Stach Fota, Mundek Sarnowski, syn piekarza Zimmermana, a przez jakiś czas Zygmunt Kalkowski i Władek Dembiński... „Młode lwy" nie mają w 1939 roku więcej jak trzynaście lat. Ten zastęp również organizuje się samorzutnie i to już we wrześniu. Od czego się zaczęło? Chyba od tych książek, które hitlerowcy ładowali na samochody przed szkołą zawodową. Samochody z książkami zostały na dziedzińcu szkolnym, a w nocy z workami zakradli się tam Górski i Fota. Załadowali ile się dało unieść… Potem książki wędrowały między ludzi." My raczej robiliśmy „psikusy"*- opowiada ze skromnością Druh Antoni Górski - jakby za owe „psikusy", które przypominały hitlerowcom, że nie są u siebie, nie groziła kara śmierci...

Działalność starogardzkich harcerzy w czasie II Wojny Światowej została opisana w książkach dr Józefa Milewskiego oraz wielu innych publikacjach. W okresie tym harcerki brały udział w tajnym nauczaniu oraz współpracowały z podziemiem. Harcerze powołują „Związek Jaszczurczy", współpracują z Gryfem Pomorskim, Armią Krajową i działają w Szarych Szeregach. Podczas wojny ginie ponad trzydziestu starogardzkich harcerzy. Umierają rozstrzeliwani w kociewskich lasach, giną na różnych frontach i w Powstaniu Warszawskim. Ich bohaterstwo i ofiarność zostały w naszej pamięci, czego materialnym dowodem było odsłonięcie 24 września 1967 roku w Starogardzie Gdańskim pomnika harcerzy – bohaterów walki o wolność.

III Drużyna Harcerska - lata 20 XXw.

Zginął by inni mogli żyć…
wspomnienia Bernarda Grochockiego o synu Zygmuncie Grochockim fragm..(całość w posiadaniu rodziny)

…*"W 1966 r. zawiązał się Komitet Budowy Pomnika ku czci straconych harcerzy Hufca Starogardzkiego 1939/45. W skład jego weszli: komendant szczepu: Orły Północy" przy Szkole Podstawowej nr 4, insp. szkolny Edmund Falkowski, przewodniczący miejskiego komitetu Frontu Jedności Narodowej Józef Milewski i inni. Dzięki ich staraniom ruszyła praca przy pomniku w lecie 1967 r. Pomnik wzniesiono przy ulicy Mickiewicza. Od wschodniej strony zbudowano ponad 4 m wysokości obelisk wygięty do wewnątrz. Jego wierzchołek zdobi brązowy krzyż harcerski. Przy ścianie urządzono podziemną kryptę. W czasie uroczystości odsłonięcia pomnika złożono tam urny z ziemią z miejsc stracenia bohaterów, m.in. ze: Szpęgawska, Skórcza, Mieliczek, Stutthofu, Mauthausen, warszawskich Powązek i miasta Nantes z Francji. Uroczyste od-*

słonięcie pomnika nastąpiło 24 IX 1967 r. Po różnych okolicznościowych przemówieniach nastąpił Apel Poległych. Podchodziły trójki harcerzy z urnami z ziemią z miejsc straceń oraz kwiatami, które składano na płycie u stóp pomnika. Uroczystość zakończyła defilada drużyn. Wśród złożonych urn była również jedna z ziemią z grobu ś.p. Zygmunta… Mamy teraz w tym pomniku jakoby grób naszego drogiego syna i brata. Często wiązanki kwiatów zdobią ów pomnik, zwłaszcza w: Dzień Zaduszny, zakończenia wojny itp"...

Po wojnie harcerki i harcerze szybko wracają do pracy w drużynach. Odradzają się oba hufce. Komendantką Hufca Harcerek zostaje druhna Małgorzata Masiak, a Komendantem Hufca Harcerzy dh Franciszek Piechowski. Odbywają się liczne uroczystości, harcerki i harcerze wyjeżdżają na obozy. Wszyscy pełni zapału liczą na to, że będą mogli działać tak, jak przed wojną. Jednak nowa rzeczywistość pokazała, że miało być zupełnie inaczej! Na jednym ze starogardzkich obozów, w nocy do ogniska harcerskiego przysiadają się partyzanci majora „Łupaszki" działający w Borach Tucholskich. Siedzą długo przy ognisku, bo wiedzą, że z harcerzami nic im nie grozi. Z drugiej strony Naczelnictwo Harcerskie w Warszawie opanowują ludzie z Polskiej Partii Robotniczej, którzy rozpoczynają krytykę tradycyjnych metod harcerskich. W 1948 r. ukazuje się rezolucja Biura Organizacyjnego Komitetu Centralnego PZPR określająca charakter nowego harcerstwa… *„ZHP jest bazą dla dzieci, pracującą na bazie szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego (7-15 lat). Jest organizacją szeroką, powszechną, dobrowolną. Jest jedyną organizacją dziecięcą. Strukturalnie organizacja najniższych ogniw opiera się na szkole podstawowej, na wyższych szczeblach - na podziale administracyjnym państwa. Harcerstwo ideologicznie i organizacyjnie zostaje związane ze Związkiem Młodzieży Polskiej"*. Następuje ideologiczna indoktrynacja jedynie słusznych idei komunistycznych. Z tego powodu w latach 1947 – 1949 odchodzi z ZHP większość instruktorów i harcerzy, w tym komendanci starogardzkich hufców: dh Małgorzata Masiak i dh Franciszek Piechowski. Bezprawnie zawłaszczone przedwojenne harcerstwo zamiera. Zamiast tego powstaje Organizacja Harcerska, która prócz nazwy, nie ma nic wspólnego z harcerstwem i metodyką harcerską. Nikną mundury, sprawności, stopnie, krzyże harcerskie... W tym czasie niektórzy instruktorzy i harcerze, działający samodzielnie lub w ramach różnych organizacji np. PTTK, starają się prowadzić działalność harcerską bez mundurów. Po śmierci Stalina rozpoczyna się krytyka form pracy OH ZMP, co doprowadza w 1956 roku do wyodrębnienia z ZMP Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej. Mają pojawić się znowu sprawności, stopnie, mundury... W grudniu 1956 r. w Krakowie i równolegle na zjeździe w Łodzi zostaje reaktywowany z wielkimi nadziejami ZHP. W niektórych miejscowościach działacze OH PL nie chcą dopuścić do władzy starych instruktorów harcerskich. W Starogardzie przebiega to raczej w sposób pokojowy.

2 Starogardzka Drużyna Harcerska z drużynowym.- lata 30-te XX w.

„Moje Obozy Harcerskie" – z pamiętników Antoniego Górskiego Starogard 1988 r. fragm. (całość w posiadaniu rodziny)

… „Kiedy rozpocząłem prace w szkolnictwie, a harcerstwa takiego jak jest, nie było, podjąłem działalność w PTTK, organizując liczne rajdy piesze (w formie obozów wędrownych). W końcu z ramienia oświaty zrobiono mnie kierownikiem gabinetu harcerskiego w Powiatowej Organizacji Harcerskiej. Nie chciałem przyjąć tej funkcji, nie należałem przecież do ZMP, ani do partii. Powiedziano mi jednak, że to właśnie dobrze, że jako „przedwojenny" harcerz obejmę tę funkcję. Był to czas, kiedy ukazał się sławny artykuł o metodyce skautowej, bardzo krytykowany przez ówczesne organizacje młodzieżowe. Z tej też okazji odbył się w Warszawie zjazd wszystkich kierowników gabinetów harcerskich, na którym byłem i ja. Na zjeździe tym strasznie krytykowano ów artykuł i skauting w ogóle. Z wypowiedzi tych wynikało, że nikt z krytykujących nie ma pojęcia o metodyce skautowej, a krytykowano jedynie fakt, że „powstał w burżuazyjnym państwie i służył imperializmowi". Na zjeździe było nas zaledwie trzech, starych harcerzy mających pojęcie o skautingu. Próbowaliśmy przekonać uczestników, że ideologia i metodyka to zupełnie co innego – bezskutecznie. Wreszcie postanowiliśmy zorganizować dla uczestników zjazdu jednodniowy biwak z grą polową, namiotami, kuchnią itp., w organizacji którego pomogło nam Ministerstwo Oświaty- biwak wypadł wspaniale! Wprawdzie jeden z przedstawicieli ministerstwa, w garniturze, krawacie, lakierkach i z teczką dokumentów wpadł do ... rzeki Świder, ale w sumie wszystko wypadło dobrze. Następnego dnia już entuzjastycznie poparto ów artykuł i całą metodykę skautową. Tak powstała Organizacja Harcerska Polski Ludowej, do której zaczęto „ściągać" byłych instruktorów harcerskich. Otrzymałem skierowanie na kurs komendantów powiatowych OHPL ale w związku z tym, że właśnie miał mi się urodzić pierwszy syn, zrezygnowałem z tego kursu. Wysłano więc jakiegoś nauczyciela ze Skórcza. Był nim, jak się później okazało druh Jan Cesarz. W tym samym czasie, lub nieco wcześniej byłem kierownikiem ogólnopolskiego rajdu pieszego PTTK przez Pomorze Gdańskie, podczas którego prowadziłem nieformalny kurs drużynowych, w czym poma-

gało mi czterech harcerzy ze Śląska. Jesienią tego roku, w naszej starogardzkiej Strzelnicy odbył się intensywny kurs dla nauczycieli – instruktorów z kilku powiatów. Komendantem kursu był „hufcowy" z Pruszcza Gdańskiego, ja byłem jego zastępcą. Aktywnymi instruktorami byli tam też: Czesław Lux i Edmund Falkowski. Tak więc rok 1956, to był czas wielkich przeżyć, wielkich wydarzeń, rok który otworzył warunki do dalszej pracy i tylu wspaniałych obozów harcerskich"...

Wspomnienia Franciszka Damazego Piechowskiego fragm. (całość w posiadaniu rodziny)

... „Po odwilży, jaka nastąpiła po objęciu władzy przez Gomułkę, odradzało się też harcerstwo. Nie miałem już zamiaru wracać do tej pracy. Sprawy potoczyły się jednak zupełnie inaczej. Komendantem Chorągwi w Gdańsku został hm. Grzesiak Józef „Czarny", który wrócił z 10 letniego zesłania z Workuty. 20 stycznia 1958 r. przyjechał do mnie dh. Grzesiak z dh Masiakową - byłą Komendantką Hufca Harcerek w latach 1946 – 1949, namawiając mnie ażebym objął stanowisko Komendanta Hufca. Przekonywali dość długo wreszcie zgodziłem się, no i tak pozostałem do października 1972 r. Harcerstwo trzeba było odbudować od nowa. Niczego prawie nie było. Zgłosili się do pomocy moi byli współpracownicy z lat 1946-48. Powstawały nowe drużyny w mieście i na wsi. Moją prawą ręką był mój zastępca - Szwedowski Józef, człowiek ofiarny i szlachetny. W czerwcu 1958 roku odbyło się na starogardzkim rynku wręczenie sztandaru dla Hufca. Podjęliśmy się budowy Stanicy Harcerskiej. Projekt wykonał dh. Aleksander Wiecki z Pucka - architekt pochodzący ze Starogardu – były drużynowy 3 Drużyny Żeglarskiej i budowniczy przedwojennej Stanicy Wodnej. W maju 1959 roku odbyliśmy pierwszą uroczystość na terenie Stanicy. Wyrównaliśmy teren, który był wysypiskiem śmieci oraz postawiliśmy obelisk wykonany przez Dh. Wałaszewskiego Jana. Po roku na tym samym miejscu mogliśmy otworzyć już hangar na sprzęt wodny, a rok później, w maju dokończyć budowę całej Stanicy. Uroczyste jej otwarcie nastąpiło 13 maja 1961 r."...

Lata 60 te, czasy Solidarności i przełomu 1989 r. Harcerze dzisiaj, czyli co dalej z harcerstwem?

Lata 60-te XXw. to okres rozwoju szczepów w szkołach starogardzkich i na terenie całego powiatu. Powstają liczne harcówki, szczepy otrzymują nazwy bohaterów i sztandary. Systematycznie wzrasta liczba harcerzy. W pierwszej połowie lat 70-tych Hufiec Starogardzki liczy ok. 6000 członków. Lata siedemdziesiąte, to również powstanie Harcerskiej Służby Polsce Socjalistycznej (ideologiczna propozycja programowa dla harcerzy w szkołach średnich) oraz podział hufców. Starogardzki Hufiec „kurczy się" do szczepów z terenu miasta, a wszystkie gminy z dawnego powiatu „otrzymują" własne hufce. Jednak dość szybko okazuje się, że większość z nich jest niewydolna organizacyjnie. Nadchodzą lata 80-te - powstaje „Solidarność". Wewnątrz ZHP ujawniają się osoby dążące do zerwania z fikcją harcerską i przywrócenia dawnych wartości – powstają Kręgi Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego – KIHAM. W Starogardzie Gdańskim środowiska przywracające stare ideały skupione są wokół 2 Starogardzkiej Drużyny Harcerskiej im. ks. J. Poniatowskiego. Niestety jej żywot nie trwa zbyt długo – w grudniu 1981r. zostaje ogłoszony stan wojenny. Następuje likwidacja KIHAM, a w roku 1984 doprowadzono do rozwiązania 2 SDH. Instruktorzy i harcerze z tej drużyny, nawiązują liczne kontakty ze środowiskami harcerskimi działającymi w „drugim obiegu". W tym samym czasie widać stopniowe zmniejszanie się liczby członków hufca, powoli nikną też hufce gminne. Nadchodzi rok 1989…jasno widać, że brakuje konkretnego pomysłu na funkcjonowanie Hufca w nowej rzeczywistości. W euforii wolności instruktorzy 2 SDH powołują Niezależne Hufce Starogardzkie, których członkowie

Kurs Drużynowych - Czernica sierpień 2012 r.

nieco później wchodzą w skład Związku Harcerstwa Rzeczpospolitej. Jednak po dwóch latach starogardzkie ZHR zamiera. W tym samym czasie z Hufca ZHP stopniowo odchodzą starzy instruktorzy, zostawiając pod koniec lat dziewięćdziesiątych zmaganie się z „nową rzeczywistością" niedoświadczonej młodzieży instruktorskiej. W drugie tysiąclecie Hufiec ZHP Starogard Gdański wchodzi z ok. 200 harcerzami. Obejmuje on większość powiatu starogardzkiego, wyłączywszy dwa gminne hufce, które „się ostały" – Czarna Woda i Skarszewy. Nie jest to koniec „odchudzania hufca". Komenda podejmuje decyzję o likwidacji „niewydolnych" drużyn. W październiku 2009 r. Hufiec liczy już tylko ok. 100 członków i 7 drużyn. Jednak w 2009 roku pojawia się nowa gromada zuchowa. W następnym roku trójka młodych drużynowych kończy chorągwiany kurs drużynowych i przewodnikowski. W kolejnych latach, na podobnych kursach zostaje przeszkolonych kilkunastu młodych funkcyjnych, dzięki czemu powstają nowe drużyny. W chwili obecnej Hufiec ZHP Starogard Gdański to 12 drużyn, ponad 210 zuchów i harcerzy oraz młoda kadra z wielkim zapałem i dużą świadomością celu ich pracy. Nasi drużynowi wiedzą że: *„Misją Związku Harcerstwa Polskiego jest wychowywanie młodego człowieka, czyli wspieranie go we wszechstronnym rozwoju i kształtowaniu charakteru przez stawianie wyzwań"*. Dzisiaj, kiedy możemy zauważyć kryzys wartości, nasza praca nabiera szczególnego wymiaru. Działamy więc dalej, aby pracować z dziećmi i młodzieżą w duchu ideałów jakie przyświecały harcerstwu od samego początku jego powstania.

opr. TW.

na podst. materiałów dostarczonych przez phm. W. Mokwa

Kociewie
łagodna kraina

Gdańsk 33
Kościerzyna 15
Kościerzyna 20
Koszalin 175
Szczecin 325
Malbork 20
Elbląg 52
Warszawa 330
Chojnice 30
Berlin 415

222 · 224 · 214 · 22 · 91 · A1 · 234 · 231

Szczodrowo
Kościół drewniany

Trąbki Wielkie
Sanktuarium Maryjne

Sady Jabłoniowe

Mosty Tczewskie

Tczew
Przystań rzeczna

Skarszewy
Panorama miasta

Lubiszewo
Sanktuarium Maryjne

Gorzędziej
Sanktuarium św. Wojciecha

Wierzyca

Wierzyca
Nurty natury, nurty kultury

Stara Kiszewa
Zamek pokrzyżacki

Legenda Deyny

Starogard Gdański
Ratusz staromiejski

Kociewskie Trasy Rowerowe

Owidz
Grodzisko

Pelplin
Bazylika katedralna

Walichnowy
Zabytki hydrotechniki

Kociewie na 4 Kopyta
Szlaki konne

Zblewo
Festyn kociewski

Wirty
Ogród dendrologiczny

Wda

Bobowo
Kościół św. Wojciecha

Kuchnia Regionalna

Odry
Kręgi kamienne

Czarna Woda
Sztuka ludowa

Wda
Szlak kajakowy

Morzeszczyn
Haft kociewski

Gniew
Zamek pokrzyżacki

Szlachta
Gra w kapele

Jezioro Ocypel

Skórcz
Układ urbanistyczny

Piaseczno

Most Opaleński

(Transprojekt Gdańsk/GDDKiA)

Kociewski Ośrodek Informacji Turystycznej
ul. 30 Stycznia 4 / 83-110 Tczew
tel./fax 58 531 37 41
www.lot.kociewie.eu

Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej
ul. Kościuszki 17a / 83-200 Starogard Gdański
tel. 58 767 35 98
www.powiatstarogard.pl

Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej
ul. Gen. Józefa Hallera 9 / 86-100 Świecie
tel. 52 568 31 65
promocja@csw.pl

Diecezjalne Centrum Informacji Turystycznej
Plac Tumski 1 / 83-130 Pelplin
tel. 58 536 19 49
www.informacja.pelplin.com

Centrum Informacji Turystycznej
Brama Kaszubskiego Pierścienia
Wilcze Błota 2B / 83-430 Stara Kiszewa
tel. 58 380 03 90
www.starakiszewa.pl

Wydawca:
Kociewie
Lokalna Organizacja Turystyczna

Partnerzy:
PROT
Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna
Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna

Znak „Rodło” i jego historia

Historia Znaku Rodła i okoliczności jego powstania związane są ze Związkiem Polaków w Niemczech, które powstało w 1922 r. w Berlinie, gdzie znajdowała się najsilniejsza grupa polskich emigrantów na terenie Rzeszy Niemieckiej. To grono młodych wtedy i aktywnych działaczy Związku intensywnie poszukiwało stosownego symbolu, z którym mogłaby się identyfikować cała Polonia. Potrzeba manifestacji postaw patriotycznych i swojej przynależności do macierzy była tym większa, że stopniowo nasilały się szykany i prześladowania ze strony rodzącego się w Niemczech ruchu faszystowskiego. Jawne używanie barw narodowych stawało się coraz bardziej niebezpieczne i uznawane w Niemczech za wrogie i antynarodowe. Po długich poszukiwaniach i wielu szkicach na zebraniu związkowym w Charlottenburgu (dzielnica Berlina) artysta plastyk - Janina Kłopocka zaproponowała w dniu 8 listopada 1932 roku graficzny Znak Rodła. Był to stylizowany bieg Wisły z zaznaczonym Krakowem w postaci białej wstęgi na czerwonym tle w białym obramowaniu. Nazwę przyjęto w toku dyskusji prowadzonej wokół pojęcia „godło” i „rodnica”. Ich syntezy dokonał Edmund Jan Osmańczyk proponując nazwę „Rodło”. Znak ten stał się symbolem całego Związku Polaków w Niemczech, których odtąd nazywano „Rodłakami”, oraz symbolem Kongresu Polaków w Niemczech, który odbył się 6 marca 1938 r. w prestiżowym budynku Theater des Volkes w Berlinie. Na Kongresie tym uchwalono 5 Prawd Polaków, które zostały na zawsze skojarzone ze Znakiem Rodła:

Znak Rodła używany jest od 1932 r. do dnia dzisiejszego.

- **Jesteśmy Polakami!**
- **Wiara Ojców naszych jest wiarą naszych dzieci!**
- **Polak Polakowi bratem!**
- **Co dzień Polak Narodowi służy!**
- **Polska Matką naszą – nie wolno mówić o Matce źle!**

Znak Rodła szybko przyjął się najpierw wśród Polaków w Niemczech, a po drugiej Wojnie Światowej również w Polsce i wśród rodaków na całym świecie. Nazwa oddaje mistyczny charakter znaku, stanowiąc kompilację staropolskich pojęć: **RO**dzina (Ród) i go**DŁO**.

Harcerska tradycja, czyli historia Rajdu „Rodło”

W 1964 r. gdańscy harcerze przyjęli znak Rodła jako Chorągwianą Odznakę. W związku z tym opracowano specjalny program i zadania wykonawcze, które stały się później tradycyjną formą podsumowania rocznej pracy środowisk harcerskich. W 1984 r. Odznaka Rodło” została przyporządkowana Harcerskiemu Rajdowi, który w obecnym roku organizowany jest już po raz dwudziesty dziewiąty. Od momentu powstania, stał się on dorocznym świętem Gdańskiej Chorągwi ZHP, a zadania odznaki realizowane są do dnia dzisiejszego. Co roku na rajdzie spotykają się przedstawiciele hufców Chorągwi Gdańskiej oraz ci, którzy chcą wędrować bezdrożami Pomorza i zdobywać kolejne sprawności, stopnie i odznaki turystyczne. Mogą w nim uczestniczyć harcerze z całej Polski, nie ma też specjalnych ograniczeń wiekowych. Celem rajdu jest popularyzacja najpiękniejszych terenów naszego regionu oraz doskonalenie umiejętności harcerskich. Zuchy, harcerze i instruktorzy w ciągu trzech rajdowych dni wędrują wybranymi przez siebie trasami, a wyruszając z różnych miejscowości startowych do mety, mają za zadanie wykazać się harcerskimi umiejętnościami.

Uczestnicy rajdu - Kościerzyna 2005 r.

Pierwszy rajd odbył się w 1984 r., a jego finał miał miejsce w Gdańsku na Długim Targu. Wzięło w nim udział około 4850 harcerzy z całej Polski. Wszystkie grupy rajdowe, a zebrało się ich ponad 200, były oceniane w ramach współzawodnictwa o miano najsympatyczniejszej drużyny – kręgu.

W 1985 r. harcerze zakończyli drugi rajd w Lasach Szpęgawskich, oddając hołd pomordowanym przez hitlerowców w czasie II Wojny Światowej. Pierwsze rajdy opierały się tematycznie na kompletowaniu podczas wędrówek „Kart Bohatera”. Zawierały one informacje zdobyte podczas rajdu nt. ludzi, którzy szczególnie zasłużyli się na rzecz danego środowiska. „Karty Bohaterów” były przekazywane podczas apelu władzom miast, w których kończył się rajd.

Przemiany dokonujące się w Związku Harcerstwa Polskiego nie ominęły również Harcerskiego Rajdu „Rodło”. Próba zorganizowania w 1990 r. kolejnej jego edycji nie powiodła się. Dopiero w następnym roku pojawiła się taka możliwość w Kartuzach. Udział w rajdzie wzięło wtedy ponad 1360 uczestników. Kolejny rajd odbył się w Tczewie, a w 1993 r. jego gospodarzem zostało miasto Sopot, gdzie po raz pierwszy w wędrówkach udział wzięły zuchy. Tematem przewodnim kolejnego - X Rajdu Rodło, który odbył się w Gdańsku były makiety gdańskich kamieniczek. Natomiast makiety wiatraków stanowiły przedrajdowe zadanie w 1995 r., kiedy to rajd gościł na ziemi elbląskiej. Rok później uczestnicy rajdu odwiedzili Malbork.

Celem kolejnego było przybliżenie zuchom,

Nadmorska wędrówka harcerzy podczas XXIV Rajdu „Rodło” - Słupsk 2008 r.

Uroczysty apel na tczewskim rynku, podczas którego zostało podpisane porozumienie pomiędzy ZHP i MEN - „Rodło” 2010 r.

harcerzom i instruktorom tematyki związanej z jubileuszem tysiąclecia Gdańska. Wielki jubileusz tego miasta odbył się w 1997 r. Natomiast XIV Rajd „Rodło” zorganizowano na Kociewiu, a jego finał w Starogardzie Gdańskim. Wędrując po tym pięknym regionie odwiedziliśmy wtedy: bazylikę i zespół poklasztorny Cystersów w Pelplinie, zamek w Gniewie, Kamienne Kręgi w Odrach i wiele innych atrakcji tej ziemi. Wspólnie z mieszkańcami Starogardu Gdańskiego harcerze świętowali 800-lecie miasta.

W 1999 r. uczestnicy rajdu wędrowali szlakami w okolicach Gdyni. Do najciekawszych można było zaliczyć trasę zuchową, w ramach której gromady zuchowe brały udział w „Wielkiej wyprawie Gumisiów”, zorganizowanej pod hasłem „200 mil ekologicznej podróży”

XVI Harcerski Rajd „Rodło”, został zorganizowany w maju 2000 r. i odbył się w okolicach Kwidzyna. W rajdzie uczestniczyło wówczas 1365 zuchów, harcerzy i instruktorów, którzy poznawali Powiśle.

Współorganizatorem tej edycji rajdu był Hufiec Kwidzyn, który wydał specjalny biuletyn „Materiały pomocnicze do realizacji zadań Odznaki Plebiscytowej”. Tematem przewodnim tego rajdu był historyczny plebiscyt ludności Powiśla i Żuław, która w okresie odzyskiwania przez Polskę niepodległości, miała określić swoją przynależność narodową. Odznakę, zdobyło wtedy 758 uczestników.

W 2001 r. pod hasłem integracji odbył się kolejny Rajd „Rodło”, który połączył się z Hufcowym Rajdem Środkowopomorskim. Razem wędrowaliśmy po terenach powiatu bytowskiego, a zakończenie imprezy odbyło się w Miastku.

W podobnym duchu zorganizowana została XVIII edycja Rodła, bowiem w 2002 r. nastąpiło pierwsze spotkanie poszerzonej Chorągwi, co było efektem administracyjnej reorganizacji województw. XIX Harcerski Rajd „Rodło” przeprowadzony został na terenie ziemi lęborskiej, a wędrując trasami XX rajdu dotarliśmy do Portu Wojennego w Helu.

Spotykając się po raz XXI 708 harcerzy zebrało się na podsumowaniu rajdu w Kościerzynie, gdzie odbyła się uroczysta Msza Święta odprawiona przez Biskupa Diecezjalnego Jana Bernarda Szlagę w intencji Jana Pawła II. Rok później spotkaliśmy się na terenie powiatu wejherowskiego, gdzie podczas XXII edycji naszych wspólnych wędrówek zebrało się 440 harcerzy z terenu całego województwa pomorskiego oraz 150 seniorów z całej Polski.

Rok 2007 był dla nas szczególnie ważny! W rozkazie Komendanta Chorągwi ZHP czytamy: *„Dobiega końca XXIII Harcerski Rajd „Rodło”. Spotykamy się dzisiaj w Gdyni nieprzypadkowo! To właśnie tutaj, w sierpniu 1933 r. spotkał się z polskimi harcerzami założyciel ruchu skautowego - Robert Baden Powell. Rok 2007 jest rokiem jubileuszu istnienia skautingu na świecie, dlatego wierzę, że przebyte kilometry, wspólnie spędzony czas i zdobyte nowe doświadczenia umocnią wszystkich nas w codziennej harcerskiej zabawie i służbie”*[1].

W kolejnych dwóch latach harcerska brać spotykała się na gościnnej ziemi kaszubskiej - w 2008 r. w Słupsku, a w 2009 r. – w Kartuzach.

Dla odmiany sceną XXVI rajdowych zmagań było kociewskie miasto Tczew. Wówczas to, podczas zamykającego apelu zostało podpisane porozumienie o współpracy pomiędzy Związkiem Harcerstwa Polskiego, a Ministerstwem Edukacji Narodowej. Minister Edukacji Narodowej -Katarzyna Hall nie kryła swojego zadowolenia mówiąc: …”*Liczę na wasze współdziałanie ze szkołami i placówkami oświatowymi w pracy nad programami wychowawczymi. Dziękuję wam za to, że w ostatnim czasie, gdy przeżywamy takie dramatyczne dla kraju chwile jak katastrofa pod Smoleńskiem, czy obecna powódź, jesteście zawsze tam, gdzie jest taka potrzeba, gotowi służyć pomocą. To jest praktyczna realizacja misji harcerskiej”*…

W rajdzie uczestniczyły gromady i drużyny z hufców: Bytów, Czarna Woda, Gdańsk Wrzeszcz-Oliwa, Gdańsk-Portowa, Gdańsk-Śródmieście, Gdynia, Kartuzy, Kwidzyn, Lębork, Malbork, Puck, Rumia, Sopot, Starogard Gdański, Tczew i Wejherowo. Ostatni z historycznych już rajdów odbył się w ubiegłym roku w powiecie malborskim, gdzie 735 uczestników rozpoczynało swoją wędrówkę m.in. ze: Starego Pola, Nowego Dworu Gdańskiego, Malborka, Susza, Sztumu i Gniewa. Mamy nadzieję, że tegoroczny Rajd Rodło będzie równie udany jak poprzednie, pełen wrażeń, a przede wszystkim będzie okazją do zawarcia nowych znajomości i sprawdzenia swoich możliwości w harcerskim współzawodnictwie, czego wszystkim Wam gorąco życzymy. Czuwaj!

opr. TW.

na podst. materiałów dostarczonych przez hm. B. Mierzejewskiego

1 Rozkaz Komendanta Chorągwi ZHP im. „Bohaterów Ziemi Gdańskiej” L6/2007 z dnia 20 maja 2007r.

XXIX Harcerski Rajd „Rodło" – Starogard Gdański 2013 r.

Chorągwiana Odznaka „Rodło"

Komenda Chorągwi Gdańskiej ZHP organizuje kolejną edycję największego pomorskiego rajdu harcerskiego - XXIX Rajd Rodło. W dniach 23-26 maja 2013 r. harcerze będą wędrować szlakami Ziemi Kociewskiej. Wszyscy spotkamy się w Grodzisku Owidz oraz na apelu kończącym w Starogardzie Gdańskim.

Uczestnicy mają do wyboru program wędrówek odpowiedni dla swojej grupy wiekowej i zainteresowań. Zastępy, drużyny, szczepy i hufce mogą też stworzyć swoją indywidualną trasę. W programie rajdu m.in.: kajakarstwo, ratownictwo, ekologia i oczywiście wędrowanie!

Celem Harcerskiego Rajdu „RODŁO" jest:

- propagowanie turystyki: pieszej, rowerowej, wodnej, samochodowej oraz walorów turystyczno - krajoznawczych województwa pomorskiego,
- rozwijanie zainteresowań i propagowanie aktywnego oraz zdrowego trybu życia,
- propagowanie zdobywania Harcerskiej Odznaki Turystyczno-Krajoznawczej oraz odznak turystyki kwalifikowanej PTTK.

Tegoroczny rajd jest dla nas szczególny, gdyż po raz pierwszy w jego historii pojawią się Akademicy! Gorąco zachęcamy wszystkich harcerzy - akademików, harcerzy-studentów oraz wędrowników (uczniów szkół ponadgimnazjalnych) wybierających się na studia, do udziału w pierwszej rajdowej wędrówce akademickiej. Na trasie wybierzemy się w podróż w czasie! Nawiedzą nas duchy przeszłości, ale nie zabraknie też nowoczesności i współczesności. Czeka Nas wyprawa w trzech wymiarach, pełna przygód, wrażeń i atrakcji, a wszystko to na tle malowniczych krajobrazów Kociewia.

Serdecznie zapraszamy na szlaki!

Termin rajdu: 24-26 maja 2013 roku bez względu na pogodę!

Zakończenie rajdu: 25 - 26 maja 2013 r. Grodzisko Owidz, Starogard Gdański

Uwaga! Osoby uczestniczące w Rajdzie RODŁO mogą zdobywać Odznakę Chorągwianą RODŁO

Chorągwiana Odznaka RODŁO jest zdobywana przez: gromady zuchowe, drużyny harcerskie starszoharcerskie zastępy, zespoły, instruktorów oraz kręgi instruktorskie. Zadania Chorągwianej Odznaki RODŁO realizowane są w ciągu roku pracy harcerskiej od września do 15 kwietnia, a przyznawane będą podczas Chorągwianego Rajdu RODŁO.

Obowiązkowe zadanie przedrajdowe dla uczestników tegorocznego Rajdu RODŁO:

W tym roku propozycją programową Chorągwi Gdańskiej ZHP jest poznawanie naszych Bohaterów: **Marii Hrabowskiej, Alfonsa (Alfa) Liczmańskiego** oraz **bł. Stefana Wincentego Frelichowskiego.**

Obowiązkowym zadaniem przedrajdowym dla każdego patrolu uczestniczącego w XXIX Rajdzie RODŁO jest:

- wykonanie „Prezentu dla Bohatera",
- prezent należy wykonać w formie przestrzennej, zwracając uwagę na jego funkcjonalność i estetykę wykonania,
- prezent może dotyczyć: regionu, Bohatera Chorągwi Gdańskiej, trasy lub patrolu, który dany prezent wykonuje.

Najlepsze Prezenty zostaną wręczone Bohaterom na apelu kończącym Rajd.

Program Rajdu

24 maja 2013 r. - Rozpoczęcie wędrówek na poszczególnych trasach rajdowych.

25 maja 2013 r. - Grodzisko Owidz

- godz. 16:30 – Średniowieczne gry i zabawy na podgrodziu i w grodzisku,
- godz. 18:30 – Koncert piosenek harcerskich w amfiteatrze,
- godz. 20:00 - Ognisko harcerskie na podgrodziu.

26 maja 2013 r. – Starogard Gdański

- godz. 9:30 – Msza Św. w Kościele Św. Katarzyny (ul. Tczewska 1),
- godz. 11:15 – Apel przy Pomniku Poległych i Zamordowanych Harcerzy (ul. Mickiewicza),
- godz. 12:00 – Apel końcowy na Starogardzkim Rynku,
- godz. 13:00 – Posiłek dla uczestników Rajdu na terenie ZSZ (ul. Paderewskiego 11).

Rajd organizowany jest przy współudziale finansowym:

Starostwa Powiatowego w Starogardzie Gdańskim

Gminy Miejskiej Starogard Gdański

Trasy XXIX Harcerskiego Rajdu RODŁO

Organizatorzy tegorocznej edycji Rajdu RODŁO zapraszają do udziału w wędrówce jedną z poniższych tras zorganizowanych. Istnieje również możliwość opracowania i zgłoszenia własnej trasy indywidualnej (pod warunkiem jej zatwierdzenia przez organizatora).

Trasy zorganizowane:

Trasa Akademicka „Duchy czasów" (nr 1)
• termin: 24 – 26 maja 2013r.,
• miejsce startu: Gdańsk,
• przebieg trasy: Gdańsk – Tczew – Starogard Gdański – Owidz – Starogard Gdański,
• uczestnicy: harcerze – akademicy, harcerze – studenci, wędrownicy,
• komendant trasy: phm. Dorota Urbanowicz HO,
• kontakt z komendantem: tel.: 696 982 714 e-mail: dorota.urbanowicz@zhp.net.pl,
• składka zadaniowa na XXIX Rajd RODŁO: 45zł.

Trasa rajdowa nr 2
• termin: 24 – 26 maja 2013 r.,
• miejsce startu: Szpęgawsk,
• przebieg trasy: Szpęgawsk – Bobowo – Owidz – Starogard Gdański,
• uczestnicy: patrole starszoharcerskie (uczniowie szkół gimnazjalnych),
• komendant trasy: phm. Łukasz Kochowski - trasa organizowana przez członków Referatu Starszoharcerskiego Chorągwi Gdańskiej ZHP,
• kontakt z komendantem: tel.: 604 847 110, e-mail: harcerzestarsi@gdanska.zhp.pl,
• składka zadaniowa na XXIX Rajd RODŁO: 40 zł.

Trasa rajdowa nr 3
• termin: 24-26.05.2013 r.,
• miejsce startu: Starogard Gdański,
• przebieg trasy: Starogard Gdański – Owidz - Starogard Gdański,
• uczestnicy: gromady zuchowe (uczniowie klas I – III szkół podstawowych),
• komendant trasy: pwd. Michał Hinc, Drużynowy 6 GZ „Ogniki",
• kontakt z komendantem: tel.: 792 893 901 e-mail: michal.hinc@zhp.net.pl,
• składka zadaniowa na XXIX Rajd RODŁO: 35 zł.

Trasa rajdowa nr 4
• termin: 24 – 26. 05.2013 r.,
• miejsce startu: Tczew,
• przebieg trasy: Tczew –Lubiszewo – Starogard Gd. –Owidz – Starogard Gd.,
• uczestnicy: harcerze i harcerze starsi (uczniów klas IV-VI szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych),
• komendant trasy: phm. Grzegorz Oszmana,
• kontakt z komendantem: tel.: 606-314-953; e-mail: *grzegorz.oszmana@zhp.net.pl* (proszę o wpisanie w tytule e-maila: Rajd Rodło – nazwa/ numer drużyny),
• składka zadaniowa na XXIX Rajd RODŁO: 30zł.
Uwagi: Zapraszamy wszystkich harcerzy i harcerzy starszych na trasę nr 4 z Tczewa do Starogardu Gdańskiego. Razem będziemy mieli okazję przejść specjalne przeszkolenie pod okiem Alfa Liczmańskiego, logicznie ruszyć głową i wykazać się wiedzą medyczną z prof. Marią Hrabowską, oraz sprawdzić swojego harcerskiego ducha ze Stefanem Wincentym Frelichowskim. Z pewnością będzie to niezapomniana przygoda oraz test harcerskiego samozaparcia.

Trasa kajakowa (nr 5)
• termin: 24 – 26 maja 2013 r.,
• miejsce startu: Skarszewy,
• przebieg trasy: Skarszewy – Witesa – Wieżyca – Starogard Gd. – Owidz – Starogard Gd. (przebieg trasy może ulec zmianie z uwagi na warunki na rzekach),
• uczestnicy: harcerze i harcerze starsi (uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych),
• komendant trasy: hm. Andrzej Kornas,
• kontakt z komendantem: tel.: 503 892 716 e-mail: *andrzej.kornas@zhp.net.pl,*
• składka zadaniowa na XXIX Rajd RODŁO: 27,00 zł.

Trasy indywidualne
Druhno Drużynowa, Druhu Drużynowy! Jeśli nie znaleźliście odpowiadającej Wam trasy rajdowej pośród tras przygotowanych przez organizatora XXIX Harcerskiego Rajdu RODŁO, a macie ochotę pokazać swoim harcerzom nieznane szerzej, urokliwe i ciekawe miejsca na Kociewiu, to zapraszamy Was do przygotowania swojej INDYWIDUALNEJ TRASY RAJDOWEJ!

Wymagane warunki regulaminowe dla indywidualnej trasy:
• opracowanie i zgłoszenie Organizatorowi Rajdu projektu własnej trasy rajdowej o długości min. 20 km dla tras pieszych, lub 40 km dla tras rowerowych/konnych,
• przedstawienie projektu trasy do zaakceptowania przez Organizatora,
• wędrówka będzie odbywała się w sposób ciągły w dniach 23 - 26 lub 24 - 26 maja 2013 roku,
• pokonywana trasa będzie dokumentowana (np. zdjęciami przedstawiającymi uczestników na tle charakterystycznych elementów trasy, lub pieczątkami uzyskanymi w mijanych miejscowościach),
• uczestnicy trasy dotrą do Starogardu Gdańskiego i będą uczestniczyli w apelu kończącym XXIX Harcerski Rajd RODŁO,
• zostanie opłacona składka zadaniowa XXIX Harcerskiego Rajdu RODŁO w wysokości 12 zł od osoby (łącznie z opiekunem patrolu, w formie i terminie określonym przez organizatora rajdu),
• patrole będą postępowały zgodnie z obowiązującym regulaminem Rajdu RODŁO.

Wszystkie informacje związane z organizacją tras indywidualnych znajdują się na stronie *www.rodlo.gdanska.zhp.pl*

XI RAJD RODŁO
ZHP
ELBLĄG 1995
CHORĄGIEW GDAŃSKA

XIV RAJD RODŁO
STAROGARD GD. 21-24.05.98

IV RAJD RODŁO
KOŚCIERZYNA
25-26.04.1987
CHORĄGIEW ZHP
IM. BOHATERÓW
ZIEMI GDAŃSKIEJ
XII CENTRALNY RAJD ZHP

VI RAJD RODŁO
27-30 KWIETNIA 1989
CHORĄGIEW ZHP
im. BOHATERÓW
ZIEMI GDAŃSKIEJ
WEJHEROWO

6-8.IV.84.
RAJD RODŁO
Chorągiew ZHP
im. Bohaterów
Ziemi
Gdańskiej

V RAJD RODŁO
06-08.05.1988.
CHORĄGIEW ZHP
IM. BOHATERÓW
ZIEMI GDAŃSKIEJ
PRUSZCZ GDAŃSKI

MALBORK
ZHP
XXVIII HARCERSKI
RAJD RODŁO
18-20.05.2012

ZLOT GDAŃSKIEJ CHORĄGWI
XVIII RAJD RODŁO
ZHP GDAŃSK MAJ 2002

XVI RAJD RODŁO
GDAŃSKIEJ CHORĄGWI ZHP
80 LAT PLEBISCYTU
KWIDZYN 2000

CHORĄGIEW GDAŃSKA
XII RAJD RODŁO - ZHP
MALBORK 1996

RAJD RODŁO
ZHP 22-25.05
XXIV SŁUPSK

VII RAJD RODŁO
23-26 MAJA 1991
CHORĄGIEW ZHP
IM. BOHATERÓW
ZIEMI GDAŃSKIEJ
KARTUZY

XVII RAJD RODŁO
100 LAT HARCERSTWA
20-22.05.2011
ZHP
GDAŃSK

VIII RAJD RODŁO
28-31 MAJA 1992
CHORĄGIEW ZHP
IM. BOHATERÓW
ZIEMI GDAŃSKIEJ
TCZEW

100 LAT SKAUTINGU
GDYNIA
7UD ZHP
17-20 MAJA 2007
XXIII HARCERSKI RAJD RODŁO

Gdańska Chorągiew ZHP im. Bohaterów Ziemi Gdańskiej
RAJD RODŁO
19-21.IV.1985
LASY SZPITALNE

IX RAJD RODŁO
20-23.05.1993
CHORĄGIEW ZHP
IM. BOHATERÓW
ZIEMI GDAŃSKIEJ
SOPOT

RAJD RODŁO ZHP
WEJHEROWO 11-14.05.2006

GDAŃSK 997 - 1997
ZLOT GDAŃSKIEJ CHORĄGWI ZHP
XIII RAJD RODŁO
29.05 - 1.06

RAJD RODŁO
ZHP
CHORĄGIEW
BOHATERÓW
ZIEMI GDAŃSKIEJ
19-22.05.1994
GDAŃSK

3 RAJD RODŁO
PUCK
11-13-IV-1986
CHORĄGIEW ZHP
IM. BOH. ZIEMI GDAŃSKIEJ

XXI RAJD RODŁO
CHORĄGIEW GDAŃSKA ZHP
KOŚCIERZYNA 19-22.05.2005

HARCERSKI RAJD RODŁO
HEL 21-23.05.2004

XIX RAJD RODŁO
Lębork
30.V-1.VI.2003r

XVII RAJD RODŁO
MIASTKO
24-27.05.2001
GDAŃSKA CHORĄGIEW ZHP
IM. BOHATERÓW
ZIEMI GDAŃSKIEJ
V RAJD ŚRODKOWOPOMORSKI

XXVI HARCERSKI
RAJD RODŁO
21-23.05.2010
ZHP TCZEW

XV HARCERSKI RAJD RODŁO
70 LECIE HARCERSTWA W GDYNI
20-23.V.1999
GDAŃSKA CHORĄGIEW ZHP

XXV RAJD RODŁO ZHP 21-24.05.2009
KARTUZY